

Czech Cultural Associations and Organizations in the Territory of Ukraine

UDC: 94(437+477):327.7

DOI: <https://doi.org/172537>**Hotra Yan**Ph.D. Student, <https://orcid.org/0000-0001-7876-4236>, yan.hotra@uzhnu.edu.ua

Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

Abstract.

The issue of Czech unions was studied by the well-known Ukrainian scientist S. Vidniansky (2013) and O. Tsup (2009). This problem was also discussed at conferences «Czechs in Volyn: International Scientific and Historical and Local History Conference. devoted to the 150th anniversary of the resettlement of Czechs in Volyn») and «Czechs and Slovaks in Ukraine: common pages of history and culture of Ukraine, the Czech Republic, Slovakia, preservation of historical memory, cultural heritage for posterity». Much of the information about Czech cultural unions is available on the official websites and forums of the unions themselves. In general, this topic has been little studied.

Purpose. The study examines the existing Czech cultural unions in the territory of modern Ukraine. The beginning of their activities is also being investigated, persons and key figures involved in the development and formation of a particular cultural association in different regions of the country.

Results. It is important to identify and characterize the purpose of their activities, how the goals and objectives of each individual union, why the unions operate in Ukraine, and whether Czech politicians and public figures are interested in the life of the Czech diaspora in different regions. It was important to organize film festivals in different regions of the country, which allowed Ukrainians to appreciate Czech cinematic art. The study also shows the activities of the Czech Center in Kyiv, one of the key unions in Ukraine for the development and dissemination of Czech culture in Ukraine. It also shows the events it organizes and the chronology of the development of this. Conferences are an important tool for actualizing community problems, discussing them, ways to solve problems, exchanging opinions and ideas, and planning for the future.

Conclusions. As a result of the study, it was possible to describe the work of the unions and identify their key figures and the purpose and methods of their activities.

Keywords: cultural unions, Ukraine, Czech Republic, countries, meetings, contacts, cooperation

Чеські культурні спілки та організації на території України

Готра Ян

Ужгородський національний університет (Ужгород, Україна)

Анотація.

Питання чеських спілок досліджували відомий український вчений С. Віднянський (2013) та О. Цуп (2009). Ця проблема також обговорювалася на конференціях «Чехи на Волині Міжнародна наукова конференція з історії та краєзнавства, присвячена 150-річчя переселення чехів на Волинь» та «Чехи та словаки в Україні: спільні сторінки історії та культури України, Чехії, Словаччини, збереження історичної пам'яті, культурна спадщина для нащадків» Значна частина інформації про чеські культурні спілки доступна на офіційних веб-сайтах та форумах самих спілок. Загалом, ця тема мало вивчена.

Мета. У дослідженні розглядаються існуючі чеські культурні спілки на території сучасної України. Також досліджується початок їхньої діяльності, особи та ключові фігури, причетні до розвитку та становлення того чи іншого культурного об'єднання в різних регіонах країни.

Результати. Важливо визначити та охарактеризувати мету їхньої діяльності, які цілі та завдання кожної окремої спілки, чому спілки діють в Україні, та чи цікавляться чеські політики та громадські діячі життям чеської діаспори в різних регіонах. Важливим було організувати кінофестивалі в різних регіонах країни, що дозволило українцям оцінити чеське кінематографічне мистецтво. У дослідженні також показано діяльність Чеського центру в Києві, однієї з ключових спілок в Україні з розвитку та поширення чеського кіномистецтва та культури в Україні. Також показано заходи, які вона організовує, та хронологію її розвитку. Конференції є важливим інструментом для актуалізації проблем громади, їх обговорення, шляхів вирішення проблем, обміну думками та ідеями, а також планування майбутнього.

Висновки. В результаті дослідження стало можливим описати роботу спілок та визначити їхніх ключових фігур, мету та методи їхньої діяльності.

Ключові слова: культурні спілки, Україна, Чеська республіка, країни, зустрічі, контакти, співпраця

Вступ.

Чеська діаспора в Україні складала трохи більше 5 тисяч осіб, станом на 2001 рік. Попри це їх публічна діяльність досить активна і відбувається вона за рахунок культурних спілок. Знайти інформацію про чеські культурні спілки пересічний читач зможе на офіційних сайтах і форумах самих спілок. Загалом ця тема потребує більш детального розкриття.

З огляду на це у статті розглядається функціонування різних чеських культурних спілок на території України, в тих регіонах, де проживає найбільша кількість етнічних чехів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання чеських спілок досліджували відомий український вчений С. Віднянський (2013) та О. Цуп (2009). Ця проблема також обговорювалася на конференціях, «Чехи на Волині: Міжнародна наукова конференція з історії та краєзнавства, присвячена 150-річчя переселення чехів на Волинь» та «Чехи та словаки в Україні: спільні сторінки історії та культури України, Чехії, Словаччини, збереження історичної пам'яті, культурна спадщина для нащадків».

Значна частина інформації про чеські культурні спілки доступна на офіційних веб-сайтах та форумах самих спілок. Загалом, ця тема мало вивчена.

Результати.

Аналізували цю проблематику українські вчені С. В. Віднянський та О. В. Цуп. Також ця проблема обговорювалася на багатьох конференціях, але питання було досліджено поверхово та частково і потребує набагато детальнішого аналізу.

Одним з перших потужних осередків чеської культури в Україні став Чеський центр в Києві. У 1996 році було засновано два Чеських Центри (ЧЦ) – Київський та Нью-Йоркський.

Завдяки великому інтересу до чеської культури та мови з української сторони був однозначним вибір відкрити Чеський Центр в Україні. Всього ЧЦ переходив на іншу локацію п'ять разів. Загалом це відбувалось тричі – протягом терміну повноважень директора Рудольфа Седлачека, ще раз під час терміну повноважень Дагмар Остржанської та востаннє, коли ЧЦ переїхав з Луцією Єгоржіковою. Наразі він знаходиться за адресою вулиця Івана Федорова, 12. Ця будівля розташована в центрі міста і є резиденцією кількох дипломатичних установ. У лютому 2022 року через російське вторгнення ЧЦ переїхав до пражської штаб-квартири, де залишався у вимушеному вигнанні до осені того ж року, коли відновив свою діяльність у Києві (Сайт Чеського культурного центру).

Важливий аспект роботи ЧЦ – це культурна програма. Взаємозв'язок України та Чехії, або Чехословаччини йде глибоко в історію, тому культурна програма та мовні курси завжди були дуже успішними з початку роботи центру. Інтерес українців, особливо до мовних курсів, завжди був величезним, і

можна сказати, що більшість програмних заходів були розроблені саме в цьому напрямку. Зі створенням Чеського центру пересічні українці одразу відкрили геніальність п'єс і творів Вацлава Гавела та з ентузіазмом зустріли їх переклад українською мовою, а відвідуваність їхніх вистав на сценах місцевих театрів була величезною. На театральній сцені також мали успіх такі ансамблі, як «Divadla vřeznické», «Buchty a loutky», які поверталися в Україну часто і з задоволенням. Починаючи з 2002 року, Чеський центр регулярно представляє українській аудиторії популярний «Тиждень чеського кіно» (Сайт «30 років чеського центру»).

Мета нашого дослідження полягає у висвітленні діяльності чеських культурних спілок на території України, а також визначенні мети та специфіки їх діяльності.

Завдання дослідження – охарактеризувати функціонування різних чеських культурних спілок на території України, в тих регіонах, де проживає найбільша кількість етнічних чехів.

Було проведено хронологічний аналіз історії створення та функціонування кожної окремої спілки, їх керівників в різні роки існування. Також описано цілі існування спілок і шляхи реалізації цих цілей на практиці (за рахунок мовних курсів, організації національних святкувань, урочистих подій щодо національних героїв, тощо).

Під час першого головування Чехії в ЄС великий успіх мав проект під назвою «Золоте 60-те», який являв собою виставку кіноафіш, на якій демонструвалися десять найуспішніших фільмів періоду так званої чехословацької нової хвилі. У минулому він також налагодив співпрацю з важливими кінофестивалями (Молодість, Жовтень, Вишеградські дні кіно або Docudays) (Сайт «30 років чеського центру»).

У 2003 році ЧЦ Київ реалізувала спільний проект із Кінематографістами Братів Чадків – показ чеських фільмів під відкритим небом у кількох містах України. Варто згадати те що 12 березня 2001 р. у Брно відбулося урочисте відкриття Почесного консульства України в ЧР. За згодою української та чеської сторін, почесним консулом у Брно призначено громадянина Чеської Республіки пана Павла Камарита. До Консульського округу Почесного консульства України включає п'ять областей Чеської Республіки, а саме Південну Моравію, Височину, Оломоуц, Острава-Сілезія та Злін (Сайт «30 років чеського центру»).

Цікавою в контексті часу була виставка «CI.CZ» – фірмовий стиль якої розповіла історію чеського корпоративного дизайну. Виставка «CI.CZ» була унікальним проектом, який представив добірку фірмових стилів, створених у Чехії після 1990 року. Відібрані проекти заслужили статус зразкових з різних причин, а саме першість створення, інноваційна форма творчого рішення і комплексний вплив на розвиток корпоративного дизайну.

Після проголошення незалежної України почалися процеси відновлення товариств, які ставлять собі за мету відновити мову та культурні традиції предків. Їх зусилля направлені підтримувати історичний зв'язок із батьківщиною своїх предків. Це відображено в різноманітній діяльності 17 чеських асоціацій, підпорядкованих Чеській національній раді України (ЧНРУ), заснованій 30 травня 1995 року. Ця рада є дорадчим та координаційним органом і партнером Чеської Республіки у справах асоціацій емігрантів в Україні. Крім цих асоціацій, в Україні й досі діє Чеський Незалежний євангельський братський хор у Богемці та Чеська незалежна євангельська братська громада в селі Веселинівка («Краяни» 2008, с.1).

У 1993 році в місті Мелітополь був створений один з перших національних колективів – чеське культурно-просвітне товариство «Богемія». Його головою став чех, історик, учитель гімназії-19 Віктор Мохов. На базі товариства творив, зберігав мову, духовні та культурні традиції чехів ансамбль пісні «Богемія», яким керував Лео Крузман. Завдяки його творчим пошукам ансамбль був удостоєний почесного звання «народний аматорський колектив України». Поїздки регіоном, Україна, на фестивалі в Чеську Республіку дали цьому художньому колективу бути визнаним, мати своїх щирих шанувальників. На виступах в містах люди плакали, коли чули пісні мелітопольських музикантів, адже вони зберегли пісні, які вже знають і пам'ятають лише старше покоління чехів (Сайт товариства «Богемія», 1993).

Участь у загальноміських заходах, поїздки на фестивалі, організація літнього відпочинку для дітей в Чеській республіці, освітні та культурні поїздки дорослих, курси вивчення мови, спільне проведення національних свят – все це згуртувало учасників товариства, дозволило зберегти їм національну самобутність. З 2000 по 2013 рр. колективом керували Володимир Швігл, Віра Дворжек, Світлана Козлова, Павло Бодрілов (Сайт товариства «Богемія», 1993).

В селі Богемка, Миколаївської області діє чеське культурологічне товариство. Завдяки зусиллям цього товариства у 1996 році було освячено Віфліємську каплицю – чесько – братську євангелістичну церкву. Більше інформації про дане товариство не доступно у відкритих джерелах Сайт товариства («Богемія», 1993). Селище Богемка складається з осіб чеської національності. Загальна кількість населення – 450 осіб, з яких 197 осіб це чехи. В селі знаходиться Віфліємська каплиця (1996 р., проект інж. арх. Петра Пірохти з м. Брно) та новий млин, збудований у 1998 році. Але безперечно найпомітнішою будівлею не лише для села, але й для району, побудованою у повоєнні роки, є Віфліємська каплиця, якою Богемка отримала статус історичного села. Надзвичайний і повноважний посол Чехії в Україні Карел Штіндл у 2006 році відвідав село Богемка (Сайт початкової школи «Богемка», 1996).

Звертає на себе увагу організація «Житомирська спілка волинських чехів». Перші збори спілки пройшли у 1990 році, ініціатором проведення став чех Микола Кудімов, місце проведення – на Крошні, у школі 16 (школа була вибрана не випадково – вона була побудована чехами-переселенцями для навчання своїх дітей рідній чеській мові), прийшло всього 12 людей.

Ось прізвища декотрих з них: Н. Деканчук, В. Шиманський, С. Шмідт та ін. На одному із зібрань було прийнято рішення про присвоєння чеському товариству імені чеського педагога-гуманіста, громадського діяча, єпископа Яна Амоса Коменського. Тоді ж був складений Статут товариства та на житомирському обласному радіо прозвучало оголошення про проведення зборів чехів міста. 6 травня 1991 року за участю консула Генерального консульства Чеської Республіки в Україні п. Зденека Умла збори відбулись. Головою товариства була обрана Емілія Снідевич. (Сайт «Житомирська спілка волинських чехів», 1990).

Були створені подібні товариства в ряді областей України, де раніше було зафіксовано компактне проживання чехів. Пізніше ці товариства об'єдналися у Чеську Раду України і житомирське товариство стало його активним членом. Були створені вокальні колективи, які неодноразово брали участь у фольклорних фестивалях Житомира, України та Чеської Республіки. У товаристві розпочалося активне вивчення мови. Діти щороку оздоровлюються у таборах, старші з них почали здобувати вищу освіту у іноземних ВУЗах. Дорослі члени товариства отримали можливість вдосконалити знання з мови безпосередньо на батьківщині своїх предків.

У зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року евакуація м. Прип'яті, де проживало близько 45 000 жителів, розпочалася 27 квітня. Протягом тижня було евакуйовано також мешканців у радіусі 30 км. навколо станції. Також частина територій Київської і Житомирської областей отримали статус радіоактивно забруднених. Влітку 1990 року до Чехословаччини на тримісячний оздоровчий відпочинок було привезено близько трьох сотень дітей із сімей волинських чехів. В Україну було організовано постачання продуктової допомоги та з метою забезпечення майбутнього переселення етнічних чехів розпочалося розроблення законодавчої бази. Підготовкою переселення, на доручення президента Вацлава Гавела, безпосередньо на місці в дев'яностих роках займалася гуманітарна співробітниця Віра Доушова (Сайт «Radio Prague international»).

Влада Чехословацької Республіки відгукнулася на прохання житомирської чеської діаспори, постраждалої від радіації та домовилася з керівництвом України про другу хвилю рееміграції колоністів, яка була проведена впродовж 1991-1993

рр. За цей період з України в Чехію повернулось близько 600 родин (приблизно 1900 осіб).

З 1999 року на житомирському обласному радіо започатковується трансляція перших і єдиних в Україні передач чеською мовою під назвою «Чеська світлиця». Їх створює і готує до ефіру Олена Лаговська – заслужений журналіст України. Чеськомовні передачі житомирського обласного радіо неодноразово ставали переможцями всеукраїнських та міжнародних теле-радіо конкурсів і фестивалів серед учасників з багатьох країн Європи і України, а їх автор – Олена Лаговська – була нагороджена дипломами та цінними відзнаками (Сайт «Житомирська спілка волинських чехів», 1990).

Унікальною спілкою, що і по нині існує на території країни, є культурне товариство «Чеська Бесіда» яке було утворене 17 лютого 1867 року і вважається найстарішою спілкою у Європі. Серед почесних членів товариства є колишній президент Чеської республіки Вацлав Гавел, президент Вацлав Клаус, посол України в ЧР Роман Лубківський та академік Микола Колеса. У 1990 році товариство відновило свою діяльність на території країни («У Львові святкують 140 річчя товариства чехів», 1990).

Що стосується Закарпаття то тут можна відзначити наступні культурні організації. У липні 1995 року в Ужгороді було створено Спілку чеської культури ім. «Яна Амоса Коменського» (голова Ольга Буксар), що здійснювала культурно-просвітницьку діяльність, спрямовану на поширення чеської культури та народних традицій. За сприяння Спілки у березні 2003 року в Ужгороді встановили бюст першому президенту Чехословаччини Томашу Масарику.

Відкриття першого бюста Масарика відбулось жовтні 1928 року та на початку сімдесятих він був знищений у місті Простейов за наказом комуністичної партії Чехословаччини. У лютому 1992 чеські депутати запропонували встановити пам'ятник Масарику. Ця подія викликала дискусії у суспільстві. Ветеран «Просвіти» І. Черничко, у своєму виступі висловився категорично проти встановлення пам'ятника. Натомість, газета «Новини Закарпаття» дала слово одразу двом авторам, які підтримали ідею чеських парламентаріїв – ветерану М. Фізеру та від Ужгородської культурно-просвітницької організації «Матица Словацька» І. Латку. З часом дискусію підхопили «Єдинство-плюс», «Християнська родина», «Ужгород», «РІО-Інформ», які підтримали ідею встановлення пам'ятника. Їм опонували газети «Карпатський голос», «Срібна Земля -Фест», «Срібна Земля». Ця тема стала болючою для суспільства. 22 липня 1994 року за підписом голови Ужгородської міської Ради народних депутатів С. М. Ратушняка було підготовлено розпорядження «Про дозвіл на розробку проектно-кошторисної документації на відновлення пам'ятника колишньому першому президенту Чехословацької Республіки Томашу

Гаррігу Масарику в м.Ужгороді на Московській набережній». У березні 2002 року відбулось відкриття пам'ятника (Падяк, 2002).

З 1997 року Спілка чеської культури ім. Яна Амоса Коменського видає культурно-історичний альманах «Наш календар» у співпраці з клубом Т. Масарика, що був створений 20 березня 1998 року в Ужгороді, і Закарпатським товариством охорони пам'яток історії та культури. Також видано збірник «Т. Г. Масарик та Закарпаття» та малий енциклопедичний словник «Визначні діячі культури, історії Закарпаття» (Сайт «Чехи Закарпаття», 1997).

Змістовну роботу, щодо розвитку чеської культури, мови, історії, традицій на Закарпатті проводить громадська організація «Закарпатське товариство чеської культури» (голова Тетяна Сергієнко). Тісні зв'язки підтримують між собою українські та чеські вузи (діє близько 15 угод про співробітництво між вишами України та Чеської Республіки). Важливим є факт створення у Карловому університеті Інституту українських студій, спеціальності україністики на філософському факультеті Масарикового університету м. Брно, Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова в Празі у 2003 р.

Чеська діаспора також представлена в Україні. Згідно з переписом населення 2001 р., в Україні постійно проживає 5 917 осіб чеської національності (Drbal, 2005). У травні 1995 р. було створено спільну земляцьку організацію – Чеську національну раду, яка об'єднувала земляцтва різних областей. Мета діяльності Ради і земляцтв – збереження чеської мови, культурної спадщини, відновлення чеських шкіл (Мудрієвська, 2014, с.157).

В роки незалежності також були створені наступні організації: «Чеська компанія» м. Рівне (27.1.1991), «Матица Волинська» у Луцьку (21.5.1991), «Богема» у Мелітополі.(07.03.1992) та «Вишеград» у Києві (29.11.1992). Після переселення земляків-чорнобильців до Чехословаччини в 1991-1993 рр. деякі асоціації стали самостійними.

Товариство чехів Волині «Матице Волинська» розпочало свою діяльність в області з 1991-го року. Через чотири роки вони переїхали у нинішнє приміщення, де й відкрили пам'ятну дошку. На час створення в товаристві було три людини, нині вже 100 осіб («Члени чеського товариства «Матице Волинська», 1991).

На початку 90-х після проголошення української незалежності і утворення самостійної Чеської Республіки посилювалися позитивні тенденції в їхніх відносинах. Українсько-чеська співпраця почала активно розвиватися у напрямі взаємообміну між мистецькими та науковими установами, участі митців у спільних культурних акціях, міжнародних фестивалях та виставках а також конференціях співпраці з українською діаспорою. Поступово відбулося формування міжнародно-правової основи

українсько-чеського співробітництва в галузі культури, освіти та інформації. Визначальним став Договір про дружні відносини і співробітництво між Україною та Чеською Республікою від 26 квітня 1995 року (Сайт Верховної Ради України, 1995), в якому для регулювання співпраці в цій сфері було відведено окремий блок статей.

Відповідно до статті 8 Договору обидві держави з метою забезпечення необхідних умов для зближення їх народів на основі дружби і довіри, домовилися всіляко сприяти розширенню контактів між своїми громадянами, полегшувати контакти між неурядовими організаціями, перш за все між політичними партіями, профспілками, церковними та релігійними організаціями, просвітницькими, науковими та культурними об'єднаннями громадян, а також засобами масової інформації. На створення належних умов для підтримання безпосередніх зав'язків та спільних ініціатив учених, дослідників, науково-дослідних інститутів, установ Академії наук та науково виробничих об'єднань було спрямовано зміст 10 статті.

Заходи щодо розширення та поглиблення співробітництва в галузі культури, науки та освіти а також інформації знайшли своє відображення у 15 статті документу. Інші домовленості стосувалися покращення умов взаємовигідного партнерства в галузі охорони здоров'я, соціального забезпечення, працевлаштування громадян, туризму, спорту та молодіжних обмінів, догляду за військовими похованнями та пам'ятниками на своїй території, їх збереження і доступу до них («Громадсько-політичний науковий збірник», 2008, с. 245).

Варто відзначити, що саме підписання Договору про дружні відносини та співробітництво, між Україною та Чеською Республікою стало важливим поштовхом до розробки нової комплексної договірної бази міждержавної співпраці в сфері культури та освіти. Чехія успадкувала досить могутній науковий потенціал після розпаду Чехословаччини в 1993 р. Саме в Чехії були зосереджені провідні науково-дослідні інститути й найбільш відомі університети Чехословаччини. З 1996 року стало можливим підписання Угоди про співробітництво між академіями наук України та Чехії після зустрічі посла України А. Озадовського з президентом академії наук Чехії Р. Заградніком (Організація науки і наукових досліджень у сучасній Чехії). Під час зустрічі було обговорено питання розвитку українсько-чеського співробітництва в науковій сфері та відзначено що даний документ сприятиме поглибленню українсько-чеських дружніх взаємовідносин (Громадсько-

політичний науковий збірник, 2008, с. 245).

З подій, пов'язаних з мистецтвом кінематографа, які мали на меті представлення чеської культури можна згадати Київський фестиваль документального кіно, в рамках якого було показано надихаючу роботу режисера Ярослава Брабека «Прага», або вітрину сучасного чеського кіно в Києві та Тернополі. Тиждень чеського кіно та 13-й Фестиваль чеського кіно – обидва відбулися у Львові. Наприкінці квітня 2004 року відбувся світський вечір напередодні вступу Чехії до Євросоюзу під гаслом: «Ми входимо в ЄС, але не виходимо» з України». Протягом травня у Києві поступово проходили Дні Європи у Дніпрі та у Львові, в рамках якого окремі країни-члени мали свої презентації («Kulturní diplomacie České republiky vůči Ukrajině», 2004.).

Геннадій Москаль, тодішній голова Закарпатської обласної держадміністрації усіляко сприяв розвитку культурного життя в регіоні. Саме завдячуючи йому у листопаді 2000 року було відкрито монумент відомому чехові Івану Ольбрахту. Автором скульптури став закарпатський митець М. Белень. Пам'ятник стоїть у самому центрі села біля Колочавської загальноосвітньої школи №1.

Висновки.

В Україні, одну з провідних ролей у поширенні чеської культури відіграє Чеський центр у Києві, який за один лише 2004 рік провів 63 культурні заходи, найбільше зі сфери музики (23 заходи), кіно (11 заходів) та образотворчого мистецтва (10 заходів). І сьогодні, чеські спілки які, діють в Україні, проводять власну діяльність в Ужгороді, Львові, Києві, Житомирі та інших містах плекаючи традиції власної країни, сповідуючи релігію та знайомлячи українців із чеським культурним надбанням. Також вони проводять навчання і літні відпочинки для всіх бажаючих на території Чеської республіки що є цінною можливістю для наших співвітчизників побачити країну.

Попри невелику кількість чеської діаспори на території України, вона зуміла широко представити свої інтереси і зберегти традиції, це засвідчує про існування чисельних товариств і спілок, що успішно діють і понині. Уряд країни сприяє встановленню пам'ятників національним фігурам, фінансує культурні та мистецькі проекти, організовує конференції з актуальних питань діаспори і допомагає охочим у вивченні чеської мови, сприяє її розвитку.

Чеські релігійні об'єкти, єдиними архітектурними спорудами, чеські політики долучаються до відкриття пам'ятників історичним фігурам, це свідчить про важливість етнічної спільноти для уряду країни.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Віднянський, С. В (2012). ЧЕХІЯ, Чеська Республіка. *Енциклопедія історії України*: Т. 10
Вісник чеського земляцтва в Україні Країни. Відновлено з <https://mzv.gov.cz/file/141125/krajane1.pdf>
Громадсько-політичний науковий збірник. (2008)., Астропринт, Випуск 11, Серія: Історія, 245.

- «Житомирська спілка волинських чехів». Відновлено з <https://chehyvolyni.com.ua/about/about-us>.
- «Ключові аспекти розвитку процесу співробітництва України з країнами Вишеградської групи в культурно-гуманітарній сфері». Відновлено з https://elibrary.ivinas.gov.ua/3879/1/kliuchovi_aspekty_rozvytku_protsestu_spivrobotnytstva_ukrainy_z_krainamy_vyshehradskoi_hrupy.pdf?__cf_chl_tk=uepojxyqjls6qmvrtcejvwzcgkwa6cylkfygbw_q7hy-1690186110-0-ganycgzndba
- «Культурно-просвітницьке товариство Богемія». Відновлено з <https://mvk.zp.ua/kulturno-prosvitnitske-tovarisio-bogemiya/>
Мудрієвська, І. (2014). Ключові аспекти розвитку процесу співробітництва України з Країнами Вишеградської групи в культурно-гуманітарній сфері// *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія.* - Вип. 1(2). ,157.
- «Небогемна Богемка». Відновлено з <https://umoloda.kyiv.ua/number/1947/286/69240/>
- «Організація науки і наукових досліджень у сучасній Чехії». Відновлено з <http://kolochava.com/ua/pamyatniki-kolochavi1/van-olbrax.html>
- Падяк, В. І. (2002). Вісник Ужну. Серія «Історія» №7, 28.
- «30 років чеського центру». Відновлено з <https://30years.czechcentres.cz/zalozeni-ceskeho-centra-kyjev>
- Сайт початкової школи в селищі Богемка. Відновлено з <http://www.bogemka-nvk.edukit.mk.ua/>
- Сайт «Чеського культурного центру», 1996. Відновлено з <https://kyiv.czechcentres.cz/uk/>
- Сайт «Radio Prague international». Відновлено з https://ruski.radio.cz/vneshnyaya-politika?field_term_theme_tid%5B%5D=7633636&combine=
- Сайт Верховної Ради України, 1995. Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203_018#Text
- «У Львові святкують 140 річчя товариства чехів». Відновлено з https://zaxid.net/u_lvovi_svyatkuyut_140richchya_naustarishogo_tovarystva_chemiv_v_ukrayini_n1045647
- «Члени чеського товариства «Матице Волинська відкрили у Луцьку пам'ятну дошку». Відновлено з <https://vo.suspilne.media/news/12351>
- «Чехи Закарпаття». Відновлено з <https://mediavista.com.ua/archives/2849>

REFERENCES

- «30 rokov cheskeho tsestru». Retrieved from <https://30years.czechcentres.cz/zalozeni-ceskeho-centra-kyjev>
- «Chekhy Zakarpattia». Retrieved from <https://mediavista.com.ua/archives/2849>
- «Chleny cheskeho tovarystva «Matitse Volynska vidkryly u Lutsku pam'iatnu doshku». Retrieved from <https://vo.suspilne.media/news/12351>
- «Kliuchovi aspekty rozvytku protsestu spivrobotnytstva Ukrainy z krainamy Vyshehradskoi hrupy v kulturno-humanitarnii sferi». Retrieved from: https://elibrary.ivinas.gov.ua/3879/1/kliuchovi_aspekty_rozvytku_protsestu_spivrobotnytstva_ukrainy_z_krainamy_vyshehradskoi_hrupy.pdf?__cf_chl_tk=uepojxyqjls6qmvrtcejvwzcgkwa6cylkfygbw_q7hy-1690186110-0-ganycgzndba
- «Kulturno-prosvitnitske tovarystvo Bohemii». Retrieved from: <https://mvk.zp.ua/kulturno-prosvitnitske-tovarisio-bogemiya/>
- «Nebohemna Bohemka». Retrieved from <https://umoloda.kyiv.ua/number/1947/286/69240/>
- «Orhanizatsiia nauky i naukovykh doslidzhen u suchasni Chekhii». Retrieved from https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12087.003.pdf
- «Pam'iatnyk Ivanu Olbrakhtu». Retrieved from <http://kolochava.com/ua/pamyatniki-kolochavi1/van-olbrax.html>
- «U Lvovi sviatkuut 140 richchia tovarystva chekhiv». Retrieved from https://zaxid.net/u_lvovi_svyatkuyut_140richchya_naustarishogo_tovarystva_chemiv_v_ukrayini_n1045647
- «Zhytomyrska spilka volynskyykh chekhiv». Retrieved from <https://chehyvolyni.com.ua/about/about-us>.
- Hromadsko-politychny naukovy zbirnyk. (2008). Astroprint, Vypusk 11, Serii: Istorii, 245.
- Kulturní diplomacie České republiky vůči Ukrajině Bakalářská práce Barbora Prášková.* (2013). Vedoucí práce: PhDr. Michal Kořan, Ph.D. UČO: 273737 Obor: MV-E. Imatrikulační ročník: 2011 Ostrava, 2013. page 21.
- Mudriievska I., 2014. Kliuchovi aspekty rozvytku protsestu spivrobotnytstva Ukrainy Z Krainamy Vyshehradskoi hrupy v kulturno-humanitarnii sferi. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii : Istorii.* - Vyp. 1(2). ,157.
- Padiak, V. I., (2002). Visnyk Uzhnu. Serii «Istorii», №7, 28.
- Sait «Cheskeho kulturnoho tsestru». Retrieved from: <https://kyiv.czechcentres.cz/uk/>
- Sait «Radio Prague international». Retrieved from https://ruski.radio.cz/vneshnyaya-politika?field_term_theme_tid%5B%5D=7633636&combine=
- Sait pochatkovoii shkoly v selyshchi Bohemka. Retrieved from: <http://www.bogemka-nvk.edukit.mk.ua/>
- Sait Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1995. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203_018#Text
- Týden českého filmu ve Lvově. (2004). *České centrum Kyjev.* Retrieved from <http://kyiv.czechcentres.cz/cs/program/detail-akce/tyden-ceskeho-filmu-ve-lvove2/>.
- Vidnianskyi S. V. (2012). Cheska Respublika. *Entsyklopediia istorii Ukrainy:* T. 10.
- Visnyk cheskeho zemliatstva v Ukraini Kraiany.* Retrieved from: <https://mzv.gov.cz/file/141125/krajane1.pdf> [In Czech].
- Visnyk cheskeho zemliatstva v Ukraini Kraiany.* Retrieved from: <https://mzv.gov.cz/file/141125/krajane1.pdf>.